

УДК 343.98

ПОНЯТТЯ ТА ЗАСОБИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КОРУПЦІЙНИХ ЗЛОЧИНІВ

В. А. Журавель, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України, завідувач сектору проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України;

Н. В. Павлюк, кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України;

О. І. Резнікова, кандидат юридичних наук, науковий співробітник сектору проблем криміналістичного дослідження організованої злочинності та корупції Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України

Постановка проблеми. Боротьба з корупцією в Україні є одним з основних напрямів діяльності правоохоронних органів. За резуль-

татами світового Індексу сприйняття корупції CPI, у 2015 р. Україна отримала 27 балів зі 100 можливих. У всесвітньому рейтингу наша держава посідає 130-те місце зі 168 позицій [1].

Ефективність розслідування корупційних злочинів зумовлена рівнем криміналістичного забезпечення цього процесу, основне завдання якого полягає в оптимізації діяльності органів кримінальної юстиції у протидії злочинності за рахунок упровадження досягнень науково-технічного прогресу. Як слушно зазначає В. Ю. Шепітько, у сучасному глобальному світі завдання криміналістики зумовлені необхідністю системного криміналістичного забезпечення відповідних органів правозастосування, які діють не лише в Україні, а й у різних країнах світу та спрямовані на оптимізацію процесів виявлення, розкриття, розслідування та попередження злочинів, а отже, і сприяють встановленню істини у справі [2, с. 150].

Проблема криміналістичного забезпечення залишається актуальною дотепер та потребує подальшого дослідження, адже вдосконалення і технізація способів учинення корупційних злочинів, створення нових корупційних схем вимагає впровадження у діяльність органів кримінальної юстиції нових розробок, що відповідали б сучасним потребам судово-слідчої практики.

Вивчення спеціальних літературних джерел криміналістичної спрямованості дає підстави зробити висновок, що попри досить активне дослідження цього питання воно відпрацьовано недостатньо, також простежується певна неоднозначність у поглядах стосовно трактування терміна «криміналістичне забезпечення», що зумовлює потребу в продовженні дослідження розглянутої проблематики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасними науковцями вказана проблема в різних її аспектах розробляється достатньо активно. Зокрема, дослідженню питання криміналістичного забезпечення присвячені роботи А. Ф. Волобуєва, В. І. Галагана, В. Г. Гончаренка, І. І. Дановської, В. А. Журавля, І. О. Ієрусалімова, А. В. Іщенко, М. В. Капустіної, І. І. Когутича, В. В. Лисенка, Є. Д. Лук'янчикова, В. В. Матвієнка, Т. О. Мудряк, К. Є. Поджаренко, О. В. Таран, Ж. В. Удовенко, Ю. М. Черноус, О. І. Чучукало, О. В. Шаповал, В. Ю. Шепітька та ін.

Метою статті є формування визначення понять «криміналістичне забезпечення» та «інформаційне забезпечення» розслідування корупційних злочинів; висвітлення питань щодо техніко-криміналістичного елементу структури криміналістичного забезпечення та пропонування підходів до створення комп'ютерної програми «Протидія корупції».

Виклад основного матеріалу. Термін «криміналістичне забезпечення» ввійшов до наукової лексики наприкінці 70-х – на початку 80-х рр. ХХ ст. і був сформульований російським ученим В. Г. Коломацьким щодо діяльності органів внутрішніх справ із розслідування злочинів. Пізніше, після певних доопрацювань, криміналістичне забезпечення визначається автором як система впровадження у практичну діяльність посадових осіб, підрозділів, служб та органів внутрішніх справ з охорони громадського порядку та боротьби зі злочинністю криміналістичних знань, що втілені в уміння працівників органів внутрішніх справ використовувати наукові, методичні та тактичні криміналістичні рекомендації, техніко-криміналістичні засоби та технології їх застосування, з метою попередження, розкриття та розслідування злочинів [3, с. 62].

Перше згадування терміна «криміналістичне забезпечення» серед українських дослідників належить співробітнику Київської вищої школи МВС СРСР В. В. Чурпіті [4], однак саме поняття в роботі не розкривається.

Аналізуючи стан розробки цього питання, слід зазначити, що серед науковців немає єдності щодо визначення поняття «криміналістичне забезпечення». Зокрема, К. Є. Поджаренко під криміналістичним забезпеченням розкриття і розслідування злочинних порушень прав інтелектуальної власності розуміє комплексну діяльність, спрямовану на формування умов постійної готовності правоохоронних органів до ефективного використання криміналістичних методів, засобів і рекомендацій, а також на реалізацію такої готовності в повсякденній практиці розкриття й розслідування зазначеної категорії злочинів. Складовими частинами структури такої діяльності є техніко-криміналістичне, тактико-криміналістичне і методичне забезпечення [5, с. 6]. Дещо схожий підхід до визначення вказаного поняття простежується в роботах О. В. Шаповал,

Ж. В. Удовенко, А. В. Іщенко, Ю. М. Черноус. Так, О. В. Шаповал вважає, що криміналістичне забезпечення розслідування злочинів – це діяльність зі створення умов для практичної реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики, спрямована на виконання завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів [6, с. 359]. Ж. В. Удовенко визначає криміналістичне забезпечення як самостійну, специфічну діяльність відповідних суб'єктів зі створення необхідних умов оптимізації процесу доказування на досудовому слідстві [7, с. 13]. А. В. Іщенко, розглядаючи криміналістичне забезпечення розслідування злочинів, також зазначає, що на сучасному рівні наукових досліджень питань боротьби зі злочинністю криміналістичне забезпечення розслідування злочинів розглядається як складне багатопланове, комплексне поняття, головним змістом якого є самостійна специфічна діяльність учених і практиків із розробки нових, пристосування відомих науково-технічних досягнень, а також їх упровадження в практику розслідування злочинів із метою оптимального вирішення її завдань. Для того щоб криміналістичні знання стали ефективним засобом для практики, вони повинні пройти стадію кримінальної освіти, у результаті чого криміналістичні знання перетворюються в елемент професійних знань і вмій працівників органів внутрішніх справ [8, с. 68–72]. На думку О. І. Чучукало, яка зазначену проблему розглядає в аспекті процесу доказування на стадії судового розгляду кримінальних справ у суді, криміналістичне забезпечення є діяльністю зі створення належних умов для отримання й сприйняття суддями криміналістичних знань та придбання відповідних умінь, навичок щодо застосування у процесі доказування криміналістичних засобів, методів та прийомів з метою всебічного, повного та об'єктивного розгляду справ у суді [9, с. 12]. Ю. М. Черноус звертає увагу на те, що дослідження поняття «криміналістичне забезпечення», незважаючи на різноманітність поглядів, дає підстави для висновку про певну єдність учених у розгляді означеного питання: криміналістичне забезпечення – це створення умов готовності й реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, криміналістичної тактики та криміналістичної методики, що ґрунтуються на загально-

теоретичних засадах криміналістики й спрямовані на виконання завдань розкриття, розслідування та попередження злочинів [10, с. 154]. Виходячи з вищевикладеного, виникає низка запитань. По-перше, що є умовами для постійної готовності до ефективного використання та практичної реалізації методів, засобів, прийомів криміналістичної техніки, тактики та методики або для отримання криміналістичної освіти, криміналістичних знань та набуття відповідних умінь, навичок? По-друге, що мають на увазі науковці, говорячи про самостійну діяльність? Адже, на нашу думку, забезпечення процесу розслідування складається з різних видів діяльності, що безпосередньо пов'язані між собою. По-третє, чому дослідники до елементів складової криміналістичного забезпечення відносять освіту?

В. В. Лисенко розглядає поняття криміналістичного забезпечення відносно діяльності податкової міліції України і вважає, що це система розробки та впровадження у практику розслідування злочинів криміналістичних рекомендацій, техніко-криміналістичних засобів та інформаційних технологій з метою оптимізації та підвищення ефективності процесу виявлення, розслідування та попередження злочинів. За змістом криміналістичне забезпечення характеризується як сукупність взаємопов'язаних дій: розробка криміналістичних рекомендацій; доведення до відома співробітників правоохоронних органів результатів аналізу діяльності щодо виявлення та розслідування злочинів, змісту злочинної діяльності та даних про ефективні методи і засоби протидії злочинності; безпосереднє використання співробітниками правоохоронних органів криміналістичних рекомендацій у практиці виявлення та розслідування злочинів [11, с. 10]. Як наголошує Т. О. Мудряк, досліджуючи проблему криміналістичного забезпечення відносно розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами, це поняття можна визначити як систему розробки нових, удосконалення вже існуючих і впровадження в практичну діяльність оперативних та слідчих підрозділів криміналістичних засобів, методів і рекомендацій з метою виявлення, розслідування та попередження злочинів [12, с. 259]. На наше переконання, найбільш повно та змістовно аналізоване поняття сформульовано М. В. Капустіною. На її думку, криміналіс-

тичне забезпечення – це сукупність (система) засобів, розроблених наукою криміналістикою та апробованих судово-слідчою практикою, що використовуються на основі отриманих знань та вмінь відповідно до загальних засад і завдань кримінального провадження працівниками органів кримінальної юстиції з метою протидії злочинам [13, с. 301]. В іншій роботі вона визначає зазначене поняття як процес, що відповідно й є сукупністю засобів, спрямованих на досягнення певного наслідку [14, с. 577]. Підсумовуючи, М. В. Капустіна стверджує, що криміналістичне забезпечення – це процес створення й надання наукових і апробованих судово-слідчою практикою засобів (техніко-криміналістичних, організаційно-тактичних, методико-криміналістичних, інформаційних, попереджувально-профілактичних), що використовуються працівниками органів кримінальної юстиції на основі отриманих ними знань і вмінь відповідно до загальних засад і завдань кримінального провадження з метою протидії злочинам [15, с. 78].

Аналіз викладених поглядів учених-криміналістів свідчить, що деякі з них розглядають криміналістичне забезпечення як діяльність зі створення умов для ефективного використання криміналістичних методів, засобів і рекомендацій з метою розкриття й розслідування злочинів та встановлення істини у кримінальному провадженні. Інші науковці вважають, що криміналістичне забезпечення розслідування злочинів є системою засобів та рекомендацій, інформаційних технологій, спрямованих на протидію злочинам.

При визначенні поняття «криміналістичне забезпечення» розслідування злочинів необхідно виходити з того, що термін «забезпечення» охоплює засоби для діяльності, функціонування чого-небудь [14, с. 255]. У цьому аспекті криміналістичне забезпечення розслідування корупційних злочинів можна розглядати як систему науково-технічних, організаційно-тактичних та методико-криміналістичних засобів, розроблених і впроваджених задля ефективного виконання діяльності органами кримінальної юстиції із запобігання корупційним злочинам, оптимізації їх розслідування та судового розгляду, здійснюваних на підставі наукових знань про закономірності виникнення, збирання, дослідження, оцінки та використання доказів, що виявляються в ході кримінального провадження цієї категорії злочинів.

Слід урахувати, що розробка та реалізація засобів криміналістичного забезпечення знаходиться в залежності від їх конкретного споживача (слідчий, детектив, слідчий суддя, прокурор, суддя та ін.), форми кримінального процесу, встановленого порядку проведення слідчих (розшукових) дій [2, с. 150]. Однією з невід'ємних частин криміналістичного забезпечення розслідування злочинів є техніко-криміналістичне [17, с. 100], що пов'язане з розробкою сучасних науково-технічних засобів, пропонуванням нових та вдосконаленням уже існуючих способів, методів і методик їх застосування, а також упровадженням новітніх інформаційних технологій у роботу слідчого [17, с. 82].

Результативність діяльності суб'єктів, уповноважених на проведення досудового розслідування корупційних злочинів (слідчих, детективів, прокурорів) під час збирання та оцінки доказів, а також ухвалення ними процесуальних і організаційних рішень під час розслідування корупційних кримінальних правопорушень, багато в чому залежить від рівня забезпечення криміналістично значущою інформацією. Джерелами відомостей про подібні злочини, що мали місце в минулому, осіб, причетних до цих подій, а також узагальненого досвіду їх розслідування є сучасні інформаційні системи, які надають можливість безперервного доступу до систематизованої інформації, виокремлення потенційно корисних відомостей за невеликий проміжок часу, пропонують оптимальні рішення та послідовність дій для розв'язання тактичних завдань, дозволяють отримати результат у зручній формі [18, с. 183].

У зв'язку із цим одним із перспективних напрямів підвищення ефективності організації досудового розслідування корупційних злочинів слід уважати впровадження новітніх інформаційних систем та технологій, під якими прийнято розуміти організаційно впорядковану сукупність масивів інформації про об'єкти та інформаційні технології, у тому числі засоби сучасної комп'ютерної техніки, програмне забезпечення і мережі зв'язку, що забезпечують процеси введення, опрацювання та видачі інформації. Тому перед ученими-криміналістами постають завдання щодо розробки й впровадження в слідчу практику таких інформаційних систем і технологій, які виступають підґрунтям інформаційного забезпечення підтримки

прийняття рішення слідчим, що здійснює кримінальне провадження [19, с. 14].

Під інформаційним забезпеченням слід розуміти створення та впровадження інформаційних систем і технологій, що здійснюють збір, обробку, накопичення, збереження, пошук, аналіз і передавання даних правового, організаційного, тактичного та методичного характеру, які створюють інформаційні умови для ефективного здійснення досудового розслідування.

Найбільш продуктивними, такими, що відповідають як сучасному стану наукових досліджень, так і потребам слідчої практики, можна визнати інформаційно-довідкову, інформаційно-пошукову та інформаційно-консультативну системи. Якщо перші дві утворюються на суто емпіричній основі, то остання базується не лише на статистично значущій інформації, а й на масиві відповідних узагальнених знань, насамперед на висновках певної групи фахівців.

Першими й найбільш поширеними слід уважати інформаційно-довідкову та інформаційно-пошукову системи, призначення яких полягає насамперед у забезпеченні автоматизованого режиму пошуку й оброблення статистичних (кількісних) показників, що містяться в різних видах криміналістичних обліків. Це стосується в першу чергу інформації про осіб, які вчинили злочин, способи вчинення злочину і відповідні сліди, предмети злочинного посягання.

Дещо складнішими з точки зору внутрішньої архітекtonіки та процесу побудови є інформаційно-консультативні системи, що функціонують на підставі звірених даних про можливого злочинця та обставини вчинених ним злочинів із так званими ресурсними характеристиками, тобто з ознаками всіх узагальнених ідентичних злочинів, інформацією про злочинців, а також судженнями певної категорії досвідчених фахівців, які містяться в базі даних. Такого роду знання, що зафіксовані спрощено у правилі – «якщо є такий-то факт, то, імовірно, мало місце таке-то діяння й учинене воно такою-то особою» – і підготовлені для оброблення на комп'ютерній техніці, дозволяють прийнятно імітувати процес оцінки слідчим ситуації розслідування й забезпечити в режимі діалогу консультативну підтримку прийняття ним відповідного рішення. Зокрема, слідчий може скористатися так званими демонстраційними при-

кладами, скажімо, отримати перелік можливих експертиз, що призначаються в ході кримінального провадження, і вирішуваних ними питань [19, с. 14–17].

З огляду на висловлене вважаємо одним із перспективних напрямів інформаційного забезпечення розслідування корупційних злочинів можливість створення автоматизованої інформаційно-консультативної системи з умовною назвою «Протидія корупції», базою якої виступає узагальнена інформація стосовно результатів досудового розслідування аналогічних злочинних проявів, а метою – оптимізація слідчої діяльності. До структури цієї системи входять два блоки – ресурсний та консультативний.

Перший блок містить такі відомості:

- характерні ознаки корупційного злочину: сфера діяльності; місце, спосіб та засоби вчинення корупційного діяння; особа корупціонера, її посада та коло функціональних обов'язків, категорія, до якої належить службовець, розмір його доходів, витрат, майновий стан і зобов'язання майнового характеру самого службовця та членів його сім'ї; показники корупційності поведінки, у тому числі й за соціальними індикаторами; умови роботи установ, організацій чи підприємств, що породжують корупційні діяння або сприяють їх поширенню; предмет злочинного посягання; сума неправомірної вигоди; розмір матеріальних збитків; типові сліди корупційного діяння;

- відомості щодо потенційно корупційних сфер діяльності та відповідні ризики проявів корупційних діянь та/або виникнення корупційних ситуацій;

- перелік корупційно небезпечних посад та функціональних обов'язків службових осіб, при здійсненні яких найбільш імовірно виникнення корупційних проявів;

- нормативна база, до якої необхідно звертатися слідчому під час досудового розслідування корупційних злочинів (конвенції, закони та коментарі до них, постанови, положення, накази, розпорядження тощо);

- зразки процесуальних документів, що складаються під час досудового розслідування корупційних злочинів (протоколи, запити, клопотання, постанови, повідомлення, рапорти, акти);

- архівні справи (провадження) за цією категорією злочинів та відповідні судові рішення;

- типові слідчі ситуації та відповідні до них системи слідчих (розшукових) дій, а також забезпечувальних заходів, що здійснювалися в ході конкретного кримінального провадження.

Другий блок зазначеної автоматизованої інформаційно-консультативної системи включає відомості щодо оптимальної організації досудового розслідування корупційних злочинів, якими може скористатися слідчий під час здійснення конкретного провадження. Принцип роботи цього блоку – «запит – повідомлення». Для цього користувач, тобто слідчий, заносить до спеціальних вікон вихідні відомості з матеріалів кримінального провадження, які стосуються сфери діяльності, місця, способу та засобів вчинення корупційного діяння, предмета злочинного посягання, суми неправомірної вигоди, розміру матеріальних збитків, типових слідів корупційного діяння, підстав відкриття кримінального провадження, слідчої ситуації, що склалася на початку досудового розслідування, і робить відповідний запит. Після оброблення зазначених даних і їх зіставлення з узагальненою інформацією, що зберігається в ресурсному блоці інформаційно-консультативної системи, залежно від запиту комп'ютером можуть надаватися такі відомості:

- слідчі версії стосовно особи корупціонера, кола його функціональних обов'язків; категорія, до якої належить службовець, розмір його доходів, витрат, майновий стан і зобов'язання майнового характеру самого службовця та членів його сім'ї;

- обставини, що мають бути з'ясовані під час досудового розслідування;

- оптимальна система слідчих (розшукових) дій, яку необхідно застосувати у відповідності до ситуації, що склалася під час досудового розслідування;

- забезпечувальні заходи, процесуальний порядок та особливості їх проведення;

- судові експертизи, що мають бути призначені, з переліком питань експертам та зразками матеріалів для експертного дослідження;

- ступінь ризику можливості прояву корупційних діянь та/або виникнення корупційних ситуацій щодо сфери діяльності конкретного службовця;
- перелік корупційно небезпечних посад та функцій службових осіб, при здійсненні яких найбільш імовірно виникнення корупційних проявів;
- зразки процесуальних документів, потреба в складанні яких виникла під час конкретного кримінального провадження;
- архівні справи (провадження) та судові рішення, аналогічні тим обставинам корупційного злочину, що розслідується.

Висновок. Таким чином, запропоновану систему необхідно розглядати як вагоме підґрунтя інформаційного забезпечення підтримки прийняття рішення слідчим, детективом, прокурором, який здійснює досудове розслідування за конкретним кримінальним провадженням. Використання вказаними суб'єктами автоматизованих комп'ютерних систем, що здатні забезпечувати таку їх інтелектуальну діяльність, як планування, і такі його аспекти, як висунення робочих версій та обрання оптимальних систем слідчих (розшукових) і негласних слідчих (розшукових) дій щодо їх перевірки, виступає запорукою вдосконалення діяльності слідчого, досягнення максимально ефективного результату. Крім того, запропонована модель автоматизованої інформаційно-консультативної системи «Протидія корупції» до певної міри в змозі компенсувати відсутність відповідного досвіду і належної практики у деяких співробітників правоохоронних органів, що здійснюють досудове розслідування корупційних злочинів.

Перелік літератури

1. Индекс корупції CPI-2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ti-ukraine.org/sites/default/files/u1271/docs/corruption_index_2015.jpg. – Заголовок з екрана.

2. Шепитько В. Криміналістика в системі юридических наук и ее роль в глобальном мире / В. Шепитько // Криміналістика та судова експертиза: наука, навчання, практика : зб. наук. пр. : у 2 т. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2014. – Т. 1. – С. 142–153.

3. Коломацкий В. Г. Криминалистическое обеспечение деятельности органов внутренних дел по расследованию преступлений / В. Г. Коломацкий // Криминалистика : в 3 т. Т. I : История общая и частные теории / под ред. Р. С. Белкина, В. Г. Коломацкого, И. М. Лузгина. – М. : Акад. МВД России, 1994. – 345 с.

4. Чурпита В. В. Использование сведений о способе совершения преступлений в криминалистическом обеспечении раскрытия и расследования преступлений / В. В. Чурпита // Криминалистическое обеспечение работы органов внутренних дел по укреплению законности и правопорядка, усилению охраны прав граждан : сб. науч. тр. – М. : Акад. МВД СССР, 1990. – С. 114–123.

5. Поджаренко К. Є. Криміналістичне забезпечення розкриття і розслідування злочинних порушень прав інтелектуальної власності : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / К. Є. Поджаренко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 17 с.

6. Шаповал О. В. Щодо визначення поняття й сутності криміналістичного забезпечення розслідування злочинів [Електронний ресурс] / О. В. Шаповал // Форум права. – 2015. – № 1. – С. 356–360. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_58.pdf. – Заголовок з екрана.

7. Удовенко Ж. В. Криміналістичне забезпечення процесу доказування на досудовому слідстві : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Ж. В. Удовенко ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 18 с.

8. Іщенко А. В. Теорія і практика криміналістичного забезпечення процесу доказування в розслідуванні злочинів : навч. посіб. / А. В. Іщенко, І. О. Ієрусалимов, Ж. В. Удовенко. – К. : Центр учб. літ., 2007. – 224 с.

9. Чучукало О. І. Процесуальне та криміналістичне забезпечення доказування на судових стадіях кримінального процесу : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / О. І. Чучукало ; Нац. акад. внутр. справ України. – К., 2004. – 18 с.

10. Черноус Ю. М. Криміналістичне забезпечення як наукова категорія та практичне завдання криміналістики / Ю. М. Черноус // Проблеми правознавства та правоохорон. діяльності. – 2012. – № 1. – С. 149–155.

11. Лисенко В. В. Проблеми криміналістичного забезпечення розслідування податкових злочинів : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.09 / В. В. Лисенко ; Київ. нац. ун-т внутр. справ України. – К., 2006. – 33 с.

12. Мудряк Т. О. Криміналістичне забезпечення розслідування шахрайства з фінансовими ресурсами / Т. О. Мудряк // Наук. вісн. Нац. ун-ту ДПС України (економіка, право). – 2012. – № 3 (58). – С. 255–260.

13. Капустіна М. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування: зміст визначення / М. Капустіна // Криміналістика та судова експерт.

пертиза: наука, навчання, практика : зб. наук. пр. : у 2 т. – Х. : Вид. агенція «Апостіль», 2014. – Т. 1. – С. 298–308.

14. Тлумачний словник української мови / уклад.: Л. П. Коврига, Т. В. Ковальова, В. Д. Пономаренко ; за ред. В. С. Калашника. – Х. : Белкаркнига, 2005. – 800 с.

15. Капустіна М. В. Криміналістичне забезпечення досудового розслідування: поняття та ознаки / М. В. Капустіна // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: А. І. Лозовий, В. Ю. Шепітько та ін. – 2014. – Вип. 14. – С. 71–79.

16. Павлюк Н. В. Поняття та інноваційні засади техніко-криміналістичного забезпечення розслідування злочинів / Н. В. Павлюк // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: А. І. Лозовий, В. Ю. Шепітько та ін. – 2015. – Вип. 15. – С. 96–104.

17. Шепітько В. Ю. Техніко-криміналістичне забезпечення органів досудового слідства та якість слідчої діяльності / В. Ю. Шепітько // Вибрані твори = Избранные труды. – Х. : Апостіль, 2010. – С. 82–85.

18. Павлюк Н. В. Інформаційне забезпечення розслідування кримінальних правопорушень корупційної спрямованості: поняття та шляхи реалізації / Н. В. Павлюк // Питання боротьби зі злочинністю : зб. наук. пр. / редкол.: В. І. Борисов та ін. – Х. : Право, 2014. – Вип. 28. – С. 182–190.

19. Журавель В. А. Автоматизовані інформаційні системи як засіб забезпечення ефективності досудового розслідування / В. А. Журавель // Теорія та практика судової експертизи і криміналістики : зб. наук. пр. / редкол.: А. І. Лозовий, В. Ю. Шепітько та ін. – Х. : Право, 2015. – Вип. 15. – С. 13–21.

Транслітерація переліку літератури

1. Indeks koruptsii SPI-2015 [Corruption index SPI-2015]. ti-ukraine.org Retrieved from ti-ukraine.org/sites/default/files/u1271/docs/corruption_index_2015.jpg [in Ukrainian].

2. Shepitko V. (2014). Kryminalistika v sisteme yuridicheskikh nauk i ee rol' v global'nom mire [Criminalistics in the system of legal sciences and its role in global world] Kryminalistyka ta sudova ekspertyza: nauka, navchannia, praktyka – Criminalistics and forensic examination: science, studies, practice. Kharkiv. Apostil, Vol. 1, pp.142–153 [in Ukrainian].

3. Kolomatskyi V. H. (1994). Krymynalystycheskoe obespechenye deiatelnosti orhanov vnutrennykh del po rassledovaniyu prestupleniy [Criminalistical support of law enforcement bodies activities in investigating crimes] Criminalistics. Vol.I. The General History and particular theories.

R. S. Belkin, V. H. Kolomatskiy, Y. M. Luzghin (Ed.). Moscow. Akad. MVD Rossii. [in Russian].

4. Churpyta V. V. (1990). Ispolzovanye svedeniy o sposobe soversheniya prestupleniy v kriminalisticheskom obespechenii raskytia i rassledovaniya prestupleniy [The using of information about the way of comitting crimes in the provision of criminalistic detection and investigation of crimes] Krymynalystycheskoe obespechenye raboty orhanov vnutrennykh del po ukrepleniyu zakonnosti y pravoporiadka, usyleniyu okhrany prav hrazhdan – Criminalistic Support of Internal Affairs System Work on Strengthening Law and Order and the Protection of Citizens' Rights. Moscow: Akad. MVD SSSR, pp.114–123. [in Russian].

5. Podzharenko K. Ye. (2009). Kryminalistychnе zabezpechennia rozkryttia i rozsliduvannia zlochyynykh porushen prav intelektualnoi vlasnosti [Criminalistic support of solving and investigating criminal offences in intellectual property infringement]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

6. Shapoval O. V. (2015). Shchodo vyznachennia poniattia y sutnosti kryminalistychnoho zabezpechennia rozsliduvannia zlochyyniv [To the definition and nature of criminalistical support in investigating crimes] Forum prava [Legal Forum] 1, pp. 356–360. nbuv.gov.ua Retrieved from http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2015_1_58.pdf. – The title screen. [in Ukrainian].

7. Udovenko Zh. V. (2004). Kryminalistychnе zabezpechennia protsesu dokazuvannia na dosudovomu slidstvi [Criminalistic support of the process of evidence in pretrial investigation] Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

8. Ishchenko A. V., Iierusalymov, I. O., & Udovenko Zh. V. (2007) Teoriia i praktyka kryminalistychnoho zabezpechennia protsesu dokazuvannia v rozsliduvanni zlochyyniv [The theory and practice of criminalistic support of the process of evidence and investigating of crimes]. Kyiv. Tsentr uchbovoi literatury [in Ukrainian].

9. Chuchukalo O. I. (2004). Protseualne ta kryminalistychnе zabezpechennia dokazuvannia na sudovykh stadiiakh kryminalnogo protsesu [Procedural and forensic evidence in the pre-trial stages of the criminal process]. Extended abstract of candidate's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

10. Chornous Yu. M. (2012). Kryminalistychnе zabezpechennia yak naukova katehoriia ta praktychnе zavdannya kryminalistyky [Criminalistic support as scientific category and practical task of criminalistics] Problemy pravoznavstva ta pravookhoronnoi diial'nosti [Problems of Law and Law-enforcement Activity] 1, pp. 149–155 [in Ukrainian].

11. Lysenko V. V. (2006). Problemy kryminalistychnoho zabezpechennia rozsliduvannia podatkovykh zlochyniv [The problems of criminalistic support in investigating of tax crimes] Extended abstract of Doctor's thesis. Kyiv [in Ukrainian].

12. Mudriak T. O. (2012). Kryminalistyчне zabezpechennia rozsliduvannia shakhraistva z finansovymy resursamy [Criminalistic support of investigating of financial fraud] Naukovi visnyk Natsionalnoho universytetu DPS Ukrainy (ekonomika, pravo) [Scientific Bulletin of National University of DPS of Ukraine (Economics, Law)] 3 (58), pp. 255–260 [in Ukrainian].

13. Kapustina M. (2014). Kryminalistyчне zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia: zmist vyznachennia [Criminalistic support of the pretrial investigating: the content of definition] Kryminalistyka ta sudova ekspertyza: nauka, navchannia, praktyka – Criminalistics and forensic examination: science, studies, practice. Kharkiv. Apostil, Vol. 1, pp. 298–308 [in Ukrainian].

14. Kovryha L. P., Kovalova, T. V., & Ponomarenko, V. D. (2005). Defining dictionary of the Ukrainian language. V. S. Kalashnyk (Ed.). Kharkiv. Belkarknyha. [in Ukrainian].

15. Kapustina M. V. (2014). Kryminalistyчне zabezpechennia dosudovoho rozsliduvannia: poniattia ta oznaky [Criminalistic support of pretrial investigating : definition and features] Teoriia ta praktyra sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and Practice of Forensic Evidence and Criminalistics. A. I. Lozovyi, V. Yu. Shepitko (Ed.) et. al. Kharkiv. Pravo, 14, pp. 71–79 [in Ukrainian].

16. Pavliuk N. V. (2015). Poniattia ta innovatsiini zasady tekhniko-kryminalistychnoho zabezpechennia rozsliduvannia zlochyniv [The notion and innovative foundations of technical and criminalistic support of crime investigation] Teoriia ta praktyra sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and Practice of Forensic Evidence and Criminalistics. A. I. Lozovyi, V. Yu. Shepitko (Ed.) et. al. Kharkiv. Pravo, 15, pp. 96–104 [in Ukrainian].

17. Shepitko V. Yu. (2010). Tekhniko-kryminalistyчне zabezpechennia orhaniv dosudovoho slidstva ta yakist' slidechoi diyalnosti [Technical and criminalistical support of bodies of pretrial investigation and the quality of investigative activity]. Vybrani tvory – Selected Works. Kharkiv. Apostil [in Ukrainian].

18. Pavliuk N. V. (2014). Informatsiine zabezpechennia rozsliduvannia kryminalnykh pravoporushen koruptsiinoi spriamovanosti: poniattia ta shliakhy realizatsii [Informational support of investigation of corruption-oriented criminal offences: definition and the ways of realization] Pytannia borot'by zi zlochyinnistiu – Issues of Crime Prevention. V. I. Borysov (Ed.) et. al. Kharkiv/ Pravo, 28, pp. 182–190 [in Ukrainian].

19. Zhuravel V. A. (2015). Avtomatyzovani informatsiini systemy yak zasib zabezpechennia efektyvnosti dosudovoho rozsliduvannia [Automatized information systems as the means of effectiveness provision in pretrial investigation] Teoriia ta praktyra sudovoi ekspertyzy i kryminalistyky – Theory and Practice of Forensic Evidence and Criminalistics. A. I. Lozovi, V. Yu. Shepitko (Ed.) et. al. Kharkiv. Pravo, 15, pp. 13–21 [in Ukrainian].

Журавель В. А., Павлюк Н. В., Резнікова О. І. Поняття та засоби криміналістичного забезпечення розслідування корупційних злочинів

Стаття присвячена розгляду достатньо актуальної проблеми сьогодення, а саме криміналістичному забезпеченню розслідування корупційних злочинів. Попри досить активне дослідження цього питання воно відпрацьовано недостатньо. Значна кількість аспектів розглядуваної проблематики залишається дискусійною і потребує перегляду та уточнення з позиції сучасних розробок криміналістики, що, у свою чергу, зумовлює необхідність подальшого проведення досліджень.

У статті розглядаються різноманітні підходи до трактування терміна «криміналістичне забезпечення», з урахуванням яких дано авторське визначення цього поняття. Також запропоновано поняття «інформаційне забезпечення» розслідування корупційних злочинів. Розглянуто техніко-криміналістичний елемент структури криміналістичного забезпечення, а саме: інформаційні системи як засоби забезпечення формування доказів у розслідуванні корупційних злочинів. З метою активізації інтелектуальної діяльності слідчого, детектива, прокурора з планування, висунення робочих версій, обрання оптимальних систем слідчих (розишукових) та негласних слідчих (розишукових) дій щодо їх перевірки запропоновано підходи до створення комп'ютерної програми «Протидія корупції». Структура зазначеної комп'ютерної програми включає два блоки: ресурсний та консультативний. Перший блок складається з узагальненої інформації, яка представлена у відповідності до категорій корупційних злочинів, другий блок може включати відомості щодо оптимальної організації досудового розслідування корупційних злочинів, а саме: слідчі версії стосовно особи корупціонера; значущі для кримінального провадження обставини, які необхідно з'ясувати; алгоритм слідчих (розишукових) дій та заходи забезпечення кримінального провадження з викладенням процесуального порядку та особливостей їх проведення; експертизи, які повинні бути призначені, з переліком питань експертам і зразками матеріалів для експертного дослідження.

Ключові слова: корупційні злочини, криміналістичне забезпечення розслідування, засоби інформаційного забезпечення розслідування, інформаційні системи, автоматизована комп'ютерна програма.

Журавель В. А., Павлюк Н. В., Резнікова Е. И. Понятие и средства криминалистического обеспечения расследования коррупционных преступлений

Статья посвящена рассмотрению достаточно актуальной проблемы современности, а именно криминалистическому обеспечению расследования корруп-

ционных преступлений. Несмотря на активное исследование этого вопроса, он разработан недостаточно. Значительное количество аспектов рассматриваемой проблематики остается дискуссионным и требует пересмотра и уточнения с позиции современных разработок криминалистики, что, в свою очередь, обуславливает необходимость дальнейшего проведения ее исследования.

В работе рассматриваются различные подходы к трактовке термина «криминалистическое обеспечение», с учетом которых представлено авторское определение этого понятия. Также предложено понятие «информационное обеспечение» расследования коррупционных преступлений. Рассмотрен технико-криминалистический элемент структуры криминалистического обеспечения, а именно: информационные системы как средства обеспечения формирования доказательств в расследовании коррупционных преступлений. С целью активизации интеллектуальной деятельности следователя, детектива, прокурора по планированию, выдвижению рабочих версий, избранию оптимальных систем следственных (розыскных) и негласных следственных (розыскных) действий по их проверке предложены подходы к созданию компьютерной программы «Противодействие коррупции». Структура указанной компьютерной программы включает два блока: ресурсный и консультационный. Первый блок состоит из обобщенной информации, которая представлена в соответствии с категориями коррупционных преступлений, второй блок может включать сведения относительно оптимальной организации досудебного расследования коррупционных преступлений, а именно: следственные версии в отношении личности коррупционера; значимые для уголовного производства обстоятельства, которые необходимо выяснить; алгоритм следственных (розыскных) действий и меры обеспечения уголовного производства с изложением процессуального порядка и особенностей их проведения; экспертизы, которые должны быть назначены, с перечнем вопросов экспертам и образцами материалов для экспертного исследования.

Ключевые слова: коррупционные преступления, криминалистическое обеспечение расследования, средства информационного обеспечения расследования, информационные системы, автоматизированная компьютерная программа.

Zhuravel V. A., Pavlyuk N. V., Reznikova O. I. The concept and means of criminalistical support of investigation the corruption crimes

The article deals with the current problem of forensic investigation of corruption crimes. Despite rather active study of the subject, it is explored insufficiently. A large number of aspects of the issue remains controversial and require revision and elaboration from the viewpoint of modern developments of criminology, which, in its turn, determines the necessity of the further conduct of its study.

We consider various approaches to the interpretation of the term «criminalistical support»; following with them the author's definition of the term is given. The concept «informational support» of investigation of corruption crimes is offered. The technical and forensic element of the structure of criminalistical support is considered, namely informational systems as a means of providing the formation of evidence in the investigation of corruption crimes. In order to activate the intellectual activity of the

investigator, detective, prosecutor in planning, promoting the working versions, choosing of the best investigative (searching) actions and non-public investigative (searching) actions as for their revision approaches to the creation of a computer program «Corruption Management» are offered. The structure of the mentioned computer program includes two components: the one related to resource and the advisory one. The first block consists of the generalized information which is presented in accordance with the categories of corruption crimes, the other may include information about the optimal organization of pre-trial investigation of corruption crimes, such as investigative leads concerning the person of corruptor; important for criminal proceedings circumstances to be ascertained; algorithms of investigative (searching) actions and measures to criminal proceedings outlining the procedure and special features of their conducting; expert examination, which should be commissioned with the list of questions to experts and material samples for expert investigation.

Key words: *corruption crimes, criminalistical investigation support, means of informational support of investigation, informational systems, automatized computer program.*